

Total lydnad - nyliberalism lyckas där totalitära ordningar misslyckas

Maktordningar med totalitära anspråk har svårt att producera total lydnad. Både militära ordningar och totalitära diktaturer tenderar att producera olydnad, flyktingar och desertörer.

Nyliberalismens försök att få oss att utgå från självet och egot har inom medelklassen producerat en hyperaktiv duktighetskultur. Vi blir alltmer våra egna fångvaktare. Fixeringen vid att utveckla och stimulera sitt jag skapar en närmast total lydnad som blir överlägsen totalitära, förtryckande ordningar.

Filosofen Byung-Chul Han visar hur den smarta makten stimulerar snarare än förtrycker: "Smart power cosies up to the psyche rather than disciplining it through coercion or prohibitions. It does not impose silence. Rather, it is constantly calling on us to confide, share and participate: to communicate our opinions, needs, wishes and preferences - to tell all about our lives. Friendly power proves more powerful, as it were, than purely repressive power." (Byung-Chul Han, 2017, kapitel: Smart power)

När individuella ideal om frid, harmoni och lycka hamnar i resonans med utvärderingar och rapporter skapas ömsesidig förstärkning. Resonansen producerar en självdisciplin som blir överlägsen förtryckande makttekniker. Makttekniker som i medelklass skapar närmast total lydnad uppfattas gärna som upplyftande. Makttekniken förstås som personlig utveckling.

Referens

Byung-Chul Han, *Psychopolitics Neoliberalism and New Technologies of Power*, Verso, 2017.

Texter om medelklass

Medelklass producerar upplevelse och trygghet,
duktighet och personlig utveckling

Medvetandegöra producerar medelklass: upplysning som motor

Den politiska radikalitet som upphöjer det djupa, det medvetna, det äkta och det autentiska över det ytliga blir med i produktionen av medelklassens självmedvetande som just medveten. Medelklass använder insikten, medvetenheten, för att skilja sig från prekariat, industriarbetare, invandrare, servicepersonal. Medvetenheten producerar skillnader mellan bildade och obildade.

Medelklass är verb snarare än substantiv

Medelklass är inte en individuell egenskap. Ha, du är medelklass! Nej, medelklassen består inte av en stor mängd som innehåller en viss typ av individer. Medelklass är snarare ett verb än en kategori. Klass är relationer, och då speciellt de färdigheter som behövs för att kunna ingå i dessa relationer. Klass är alltså inte bara uppdelning mellan rika och fattiga, mellan ägare och de som inte äger. Klass kräver en viss skicklighet. Klass är ett hantverk.

Medvetandegörande blir avgörande för medelklassens produktion av sig själv. Medelklassen skapar sig själv som medveten – till skillnad från över- och underklass.

Medelklass behöver politisk medvetenhet om rättigheter och världens tillstånd

för att skilja sig från aristokrati och överklass, samt från de oupplysta och fattiga som behöver medelklassen för sin bildning. Ekologiska kläder, fairtradechoklad, klimatsmart resande, Palestina, Afrika, hbtq, används i medelklassens produktion av sig själv. Den ska vara medveten om vad det är som pågår.

Medelklass som motor

Därför bygger den självgående motorer av upplysta som upplyser de oupplysta. Föredrag som genererar föredrag. Information som genererar informerade som informerar de oinformerade som därmed ...

Det är en fantastisk cirkulation.

Folkrörelser och vänster frestas att ta på sig uppgiften att producera bränsle till dessa snurrande motorer. Motorer som producerar upplyst medelklass som ser som sin uppgift att informera.

Per Herngren
18 september 2014

Utkast för boken *Mode & motstånd* av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen, 2016).

Normala assimilerar det avvikande

Otto: Jo, kläder omsluter oss, och de slukar oss. Det är ju därför man lätt kan dra slutsatsen att man borde kunna vinna någon form av självbemäktigande genom att skapa tyg och kläder själv. Thoreau börjar sin bok *Walden* om just hur viktiga kläder är för vår självständighet – sedan bygger han sig sitt hus, just för att undersöka vad autonomi kan vara. Men då man tar sig an kläder på

huvudsakligen en materiell nivå finns det en risk att man missar det immateriella i modet, dess symboler, myter, dess subtila uttryck och signaler, och den makt som finns i själva imitationen, och brytandet av imitationskedjor. Det är här modets makt kanske kan ses som allra störst, i hur det assimilerar och inkorporerar, omsluter och förvandlar identiteter. Hur funkar Gandhis motstånd genom kläder på ett mer abstrakt plan?

Kläder är aktörer

Per: I olika ickevåldsrörelser har kläder sedan Gandhis tid varit del av olydnaden mot ordningar som bygger kolonialism, klass och kön. Här vore det lätt att reducera kläder till passiva verktyg för motstånd. Men det är rimligare att se kläder som samarbetspartners. Kläder agerar. Kläder gör motstånd.

I ickevåldsrörelsen på sjuttioalet var kläder med och gjorde motstånd mot könsordningar. Barbara Deming och George Lakey skrev att ickevåldsaktioner är androgyna. Androgyna kläder och aktioner vägrade under sjuttioalet att representera ena könet. Men androgyn representerar ju faktiskt "båda" könen. Andro är grekiska för man och gyne är grekiska för kvinna. Det innebar att motståndet mot könsskillnad fortfarande var kvar i en tvåkönsordning.

Det hade redan hänt mycket i motståndet mot könsordningar när jag blev aktiv med ickevåld 1982. Men fortfarande på nittioalet kunde transkvinnor på europeiska Hope & Resistance-retreats bli avvisade från kvinnoworkshops.

Och på en av de svenska Hopp & Motstånd-träffarna, också på nittioalet, skulle en psykolog underlätta (hålla) en mansworkshop. Han startade en runda där vi skulle säga något som vi tyckte var positivt med att vara man. Över hälften av oss svarade att vi inte kunde svara på frågan eftersom vi inte identifierade oss som män. Workshop-underlätaren blev så arg att han avbröt hela workshopen. Hans ilska inspirerade bara fler att att göra motstånd mot tvåkönsordningar.

Queer

På nittioalet började queer bli ett begrepp i ickevåld. Queer onormaliserar. Gör det naturliga onaturligt. Gör det självklara knasigt.

Queer är inte en reaktiv protest mot ordningen eller mot det normala. Men

queer är inte heller att ställa sig utanför och att börja om från början. Queer queerar. Queer förvandlar innovativt normala ordningar till andra märkliga ordningar. Märkligt ska här förstås ickelinjärt. Queer är inte en utveckling av den dominerande ordningen. Men inte heller en negation av av den.

Kläder är med och producerar kön och klass. Ser vi filmer och bilder på civil olydnad i USA under femtio och början av sextiotalet ser vi att kvinnor ofta bar klänning och skor med klack. Männen bar kostym, vit skjorta och slips. Detta bröts i vietnamrörelsen, mycket tack vare hippies. Hippiekläder var i sig poesi. Kläderna var kärlek. Hippiekläderna gjorde motstånd mot det etablerade, mot hur kläder representerade klass och kön.

Medvetenhet som elitism

Den radikala medelklassen blev under den här tiden alltmer högutbildad. Det gjorde att en intellektuell elitism kunde smyga sig in i ickevåldsrörelsen. Elitismen gav sig uttryck i en idealisering av det djupa och förakt för det ytliga, idealisering av det äkta och förakt för det artificiella, idealisering av det medvetna och förakt för det omedvetna. Bara några år senare intervenerade punkare i den här medvetna elitismen. Alla kan spela. Och alla kan göra sina egna kläder. Idag gör femmes femininitet motstånd mot hur medelklassen återskapar sig själv som medveten. Femmes intervenerar i den upplysta överlägsenheten. Femmes lyfter fram skamm(1) mer än själv rättfärdighet.

Den aktivism som betonar autentiskhet och medvetenhet frestas att nedvärdera feminiteter som uttrycks av exempelvis arbetarklass, hemlösa, fångar eller prostituerade.

Medelklass återskapar sig som upplyst

Klass produceras genom att underordna. Det är dock inte så effektivt att nedvärdera. Ofta är det effektivare att upphöja. Klädmoden i motståndsgupper kan återskapa medelklassen som upplyst genom att idealisera de fattiga.

Välvillig medelklass vill hellre exotisera fattiga kvinnor och män än att förakta dem. Feminina uttryck från syd idealiseras som äkta och ursprungliga. Urskogens och bergens kläder är så underbart naturliga! Så äkta! De är ju så autentiska!

Den vita blicken störs dock av städerna. Feminitet i tredje världens städer uppfattas som billigt, kommersialiserat, plastigt och omodernt. Inte som äkta uttryck.

Det autentiska och ursprungliga upphöjs som ett ideal som anses ha försvunnit i städerna och i nord. "Urinvánarna" äger något som solidaritetsaktivisterna saknar.

Att upphöja och idealisera de underordnade är en gammal kolonial maktteknik. Upptäcksresande, författare och missionärer framställde gärna *infödingar* som naturliga, lyckliga och oförstörda av civilisationens fördärv.

Sådana idealiserande makttekniker gör *de andra* till en del av oss. *De andra* omsluts av oss. Detta görs på flera sätt: Mångfald befäster olikhet. *De andra* är annorlunda men samtidigt del av oss. Eller så görs det genom assimilering, de andra ska göras lika oss. Dessa till synes motstridiga tekniker fungerar utmärkt ihop.

Assimilera den andra

Latinets *assimilatio* betyder att göra lik. De andra, de som assimileras, behöver bli lika oss. Det förutsätter att de inte är lika. Inte ännu. De saknar något. De andra definieras därför utifrån brist. De har brist på europeiskhet, brist på upplysning, brist på utbildning, brist på civilisation, brist på demokrati, brist på rättigheter. Dessa brister åtgärdas genom att göra dem lika oss. De behöver utvecklas. Utvecklas till oss.

Assimilering av andra ordningar etablerar vad som är Ordningen. Utan assimilering skulle vit, västerländsk, nationalstatlig ordning med tiden reduceras till en ordning bland många andra ordningar.

Idag används begreppet *integration* för att påtala brist hos *de andra*. Integration kommer från latinets *integrare* – något som inte är helt görs helt. De andra är inte hela. De är utanför det hela. De saknar det som är *vi*. De andra behöver därför integreras med oss. Bli med oss. Bli en del av oss. Bli oss.

Normala assimilerar det onormala

Det normala har under olika perioder stött bort det onormala. Men idag

undviker det normala livet vanligtvis att fastna i negation. Rädslan för det annorlunda blir alltmer ett hot mot det normala som normen. Fördomar är onormalt.

Det är annars lätt att tänka att det är tvärtom. Massmedier och sociala medier lyfter så gärna fram näthat och mobbning, rasistiska och homofobiska attacker. Slutsatsen borde väl vara att det normala bygger på fobi. Men fobi legitimerar inte längre det normala. Själva försöket att hävda att afrofobi eller homofobi är normalt undergräver sig själv som legitim norm. Fobin och hatet drar in sig i en liknande svårhanterlig motsägelse som när lagstiftare och domare hävdar att en orättvis lag hör till rättvisan, att orättvisa är del av rättvisan.

Istället för att stöta bort så assimileras idag det onormala in i det normala. Det avvikande används för att göra det normala mindre stelt, mer mobilt och rörligt. Assimilering muterar och anpassar sig. Det behöver inte toppstyras. Det kan snabbt smitta av sig i organisationer, arbetsplatser, kultur, konst, dans, musik, sport, tv.

Tv-serier tar idag gärna på sig funktionen att hantera motsägelser i *det normala livet*. Ett sätt är att använda humor. Att driva med homofobi, sexism och rasfördomar får en terapeutisk funktion för att få ihop det normala livet.

Mode normaliserar det avvikande

Annars är väl klämodet den verkliga experten på att inkludera? Mode skulle kunna beskrivas som konsten att assimilera det annorlunda, det som viker av? Klämodet producerar sin egen inkluderingspolitik. Det vita klämodet älskar att sluka det exotiska. Kläder gör det möjligt att bära Afrika eller Indien in på våra bara kroppar. Genom att konsumera *de bruna* blir den vita kroppen färggladare.

Som med all makt öppnar assimilering upp mängder med möjligheter för motstånd. När det normala normaliserar det annorlunda byggs broar och flyktvägar ut ur det normala, till utrymmen där andra ordningar kan etablera sig. Exempelvis skapar rättighetspolitik respekt för det annorlunda, vilket samtidigt är en del av hur civil olydnad ska kunna nå överenskommelser om politisk förändring.

Fotnot

1. Ulrika Dahl, *Skammgrepp*, Leopard förlag, 2014.

Texten är utkast från boken *Mode och motstånd* av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen, 2016).

Adverb och adjektiv flyr det politiska

Tyckanden och bedömanden fungerar som medel att distansera sig från saker och handlingar. De frestar oss att dra oss undan istället för att leva livet.

Adjektiv och adverb används för att ersätta samarbete och skapande med omdömen. Istället för att performativt förverkliga värde så fastnar vi i värderandet.

Och istället för att bjuda in och gestalta förklarar vi hur saker och ting ska uppfattas. Uppfattningen skymmer världen bakom en åsikt om världen. Uppfattningen har under några årtionden tenderat att bli alltmer paranoid. Åsikt om världen blir ersättning för världen. Den mystifieras som nånting vi inte riktigt har tillgång till, dold bakom upplevelsen. Däremot har vi tydligen tillgång till uppfattningen om världen.

Bjud med och välkomna

Det finns ingen anledning att avskaffa adjektiv och adverb. Ibland behöver vi tycka till. En av de mest kända kritikerna av adjektiv och adverb, Ernest Hemingway, använder faktiskt mycket adverb. Men hans adverb handlar ofta om tid, plats och frekvens för handlingar(1). Han tycker inte så mycket med dem. En större adverbhatare än Hemingway är Stephen King: "The road to hell is paved with adverbs."(2) Båda dessa författare experimenterar med olika tekniker för att bjuda in oss att delta istället för att vi ska lyssna på deras

förklaringar.

När adjektiv och adverb gör oss till publik behöver vi hålla dem på avstånd. Vi behöver hitta medel för att öppna upp världen så vi kan leva tillsammans. Leva i världen.

Nedan reflekterar jag först kring hur adverb och adjektiv, utvärderingar och opinion används för att återskapa medelklassen som medelklass, och därefter reflekterar jag kring hur tyckanden tränger undan demokrati och det politiska.

Recenserandet som medelklassens paradigm

Medelklass återskapar sig som medelklass genom att bland annat producera skillnad mellan upplysta och oupplysta. Smak och omdöme fungerar som verktyg för att skapa denna särskilnad.

Medelklassen tycker saker. Den skapar en bred verktygslåda av tyckanden: recenserande, moraliserande, invändande, betygssättande. Dessa verktyg ersätter skapande och byggande med åsikter och opinion, mätningar och särskilnad, över och underordning.

Medelklass förstås här som verb snarare än som kategori eller en statistisk mängd. Upplysthet är inte bara ett instrument för att producera medelklass. Upplysning är medelklass. Upplysning och medelklass är både mål och medel. Det ena är inte instrument för det andra. Uppdelandet av upplysta och oupplysta är ett medelklassande, handling som återskapar medelklass.

Omdöme och utvärdering blir postdemokrati

Medelklassens återskapande av sig själv som medveten drar gärna med sig organisationer i postreformism och det postpolitiska. Omdömen och utvärderingsformulär får funktionen av flykt från det politiska. Folkrörelser, kommuner, skolor och andra organisationer som egentligen ser sig som demokratiska drar in sig själva i postdemokrati, flykt från demokrati.

Denna flykt från demokratin förvandlar adjektiv och adverb till modeller och siffror. Tyckandet producerar kvasivetenskaplig vidskepelse genom utvärderingar och opinionsmätningar. Tyckandet kan också producera politisk vidskepelse genom namninsamlingar och uttalanden. Ihärdigt byggande av

komplexa, politiska organisationer ersätts med åsikten om något.

Demokrati är att överge sin uppfattning

Politik löser och hanterar gemensamma problem. Det politiska är att pröva och misslyckas. Och pröva igen. Politik förstås här som gemensamt byggande, uppfinnande och experimenterande. Politik är ett hantverk och det politiska behöver träning för att fungera.

Det politiska är queer i betydelsen onormalisera. Det politiska är processen att göra saker ovanliga och onaturliga. Det politiska avviker. Denna avvikelse skapar osäkerhet. Demokrati är att gå in i otrygghet.

Det politiska är att komma över sina åsikter och tyckanden. Det politiska är att komma över det vi redan förstått, det vi redan vet.

När det politiska är demokratiskt är det just gemenskapens skapande som överskrider självklarheter i gemenskapen. Politik kommer över det som verkar vara givet. Det politiska livet intervenerar i sig själv. Politik representerar inte våra föreställningar. Politik förändrar dem.

Politik flyr in i administration

Något förenklat så skiljer sig det politiska från administration just genom att det politiska är samtal och överenskommelser om att vika av. Administration är istället medel för att fortsätta. Ifall styrelser, fullmäktige och parlament övergår till att justera ordningar så har de övergått till administration. Det politiska har övergivits. Parlament har i så fall valt att bli administration istället för politiska organ som faktiskt löser problem.

I praktiken behöver även en administration vara politisk för att fungera. Den kan inte vara alltför toppstyrd eller regelstyrd för då producerar den ineffektivitet, dumhet och tröghet. Administration kräver motstånd och olydnad, sprickor och öppningar. Annars fungerar den inte riktigt.

Det demokratiska och det politiska behövs i alla organisationer så länge det inte finns modeller, logik, fakta eller fix som löser gemensamma problem.

Invändningar saboterar det politiska

Det finns flera sätt att hindra det politiska. En av de effektivaste metoderna för att hindra det politiska är invändningen. Det går alltid att hitta en invändning. Invändningen är inte mäktigare än skapandet. Men invändningen suger kraft ur skapandet. Trots att invändningen är svagare än skapandet kan den hindra skapandet.

Skapande är otrygga och osäkra verksamheter. Invändandet fungerar som maktmedel för att jaga det politiska provandet tillbaka in i tryggheten. Att experimentera, träna och testa är att ge sig ut på okänd och osäker mark. Demokrati är att lämna det säkra och gå in i det osäkra.

Demokrati som osäkert trevande

Etablerade metoder för att sabotera det osäkra, trevande, kreativa experimenterandet är recensioner och omdömen. Men även "opinionen" kan sabotera demokratin. Opinion som i den tidiga borgerliga revolutionen förstods som en omskapande verksamhet, med högläsning följt av diskussion, blir i dag ett cementerande av åsikter och tyckanden. Opinion som tidigare fungerade som uppfinnarverktyg övergår till att bli statistiska och statiska maktmedel som tränger bort det politiska.

Experimenterande är att producera nytt genom att återanvända. Och experimenterandet behöver misslyckandet mer än att visa upp det som lyckats.

För att det politiska ska kunna skapa sig utrymme och tränga undan postdemokrati behöver det politiska gå in i avvikelsen. Som när rotnölar i mycel och rhizom skickar iväg rötter i nya riktningar fungerar det politiska som svamprötter snarare än linjär målstyrddhet.

Avvikandet kan inte producera något helt nytt. Avvikandet är alltid historiskt. Avvikandet återanvänder. Avvikandet kombinerar imitation och innovation. Imitationen är med och skapar rotnölar där demokratin får möjlighet att vika av.

Per Hergren

Arbetarnas dag 1 maj 2017, version 0.1.2

Ordlista

Sabotage: Gammalt ord för att arbeta med träskor, alltså klumpigt utan att kunna slutföra jobbet. Träskor på den tiden hade även ovandelen gjord av trä.

Performativ: handlingar som uppnår målet när handlingen är slutförd. Mål och medel blir ett.

Fotnötter

1. Justin Rice, ["What Makes Hemingway Hemingway? A statistical analysis of the data behind Hemingway's style"](#), LitCharts, 2016.
 2. Zachary Petit, ["72 of the Best Quotes About Writing"](#), Writers Digest, 2012.
-

Konflikthantering och ickevåldsträning kapas av medelklass

Ickevåldsträning frestas att omvandlas till ett medel för att producera medelklass.

Medelklass är inte en egenskap hos vissa individer. Medelklass är snarare färdigheter och relationer som ständigt finslipar och återskapar sig. Detta görs på flera sätt. Som att producera sig som duktig och upplyst till skillnad från de andra, de oupplysta och de dåliga.

På artonhundratalet återskapade medelklassen sig som renlig och upplyst till skillnad från arbetare och kolonialländernas invånare som sågs som smutsiga och okunniga. Idag reproducerar sig medelklass som duktig på hbtq, mångfald, leva klimatsmart, grunda sig på fakta och ha koll på vad som är inne före tillfället. De duktiga skiljer på så sätt ut sig från de som pekas ut som dåliga. Den duktiga medelklassen förstärks genom kontrasten med de dåliga.

Medelklass använder ett myller av institutioner för att [producera sig själv som upplyst](#) och andra som sämre, exempelvis utvärderingar, recensioner och betygsättning. Nedan listas några metoder för hur konflikthantering och ickevåld utnyttjas av duktig medelklass.

Icke-våldsträning förvandlas till medelklasssträning

Metoder medelklass använder när den lägger beslag på konflikthantering och ickevåldsträning:

1. Privatisera konflikter. Konflikt förstås som *deras konflikt*. Övergrepp, våld och konflikter förvandlas till egendom. Som ägs av förövare och utsatta. Träning i att ingripa för rätt, rättvisa och sanning ersätts med medling. *Dom* ska lösa sina egna konflikter. Med vår hjälp om *dom* vill.
2. Prata ut. Istället för att gruppen skapar värde och organiserar jämlikare och omsorgsfullare ordningar, så ombeds *dom där som har konflikt* att prata med varandra och försonas.
3. Publik. Genom att tränas på att komma med något insiktsfullt istället för att ingripa så tränas man in i åskådarrollen. Träna på att skåda. Inte lägga sig i. Inte så länge man inte blir ombedd av "parterna" själva. Det är ju *deras konflikt*.
4. Undertrycka konflikter. Istället för att stärka viktiga konflikter och motverka det som trycker ner konflikter så undertrycks konflikter.
5. Utvärdera, recensera och betygsätta. Träna på att utvärdera och ge omdömen tränger undan kreativitet och uppfinnande.
6. Medvetande ses som vägen till förändring. Träning i hur vi tillsammans lever befrielse trängs undan av övningar som ska göra individen medveten. Aha!-övningar tränar deltagarna att säga något insiktsfullt.
7. Träning tas bort ur ickevåldsträning. Träning i att ingripa vid makt och förtryck ersätts med personlig utveckling och [självhjälpsövningar](#).
8. Politisk förändring förändligas. Istället för att förkroppsliga och materialisera befrielse så ska de omedvetna göras medvetna. Träning i att samarbeta och stärka varandras ingripanden ersätts med att formulera åsikt, tyckande, upplevelse och [opinion](#).
9. Värderingar ersätter befrielse. [Värderingsövningar](#) tränar deltagare på att fokusera på åsikter och värderingar istället för uppfinningar och

finslipning av ickevåld.

10. Upptagen med sig själv. Individualiserade övningar tränar deltagarna att fokusera på sin egen styrka och svaghet. Inte på samarbete och hur gemenskapen och gruppen skapar jämlikare ordningar.
11. Personlig utveckling. I medelklassen ska man [börja med sig själv](#). Deltagare tränas på att fokusera på sin egen utveckling istället för att träna solidaritet. Att institutionalisera befrielse ersätts med personlig målbild.
12. Duktig individ görs till mål. Individen snarare än samhället görs till visionen.
13. Militant moralism. Individualismens fokus på den enskilde producerar moralism kamouflerad som antimoralism. Konflikthantering utnyttjas för att träna på att påpeka att någon är fel så att det låter som goda råd. Peka ut enskilda som sämre, dåliga till skillnad från de duktiga. Man tränar på att skamma den som gör fel med ett ödmjukt tonfall. Tränar på att förtala så det inte låter som förtal. Individer istället för maktordningar pekas ut som problemet. Peka ut någon som en sån. Exempelvis att peka ut någon som medelklass.
14. Dåligaste av dåliga. Genom att fokusera övningar på de allra värsta mobbarna, sexisterna och rasisterna kamoufleras hur sofistikerade maktordningar normaliserar sig. De verkar mitt ibland oss.
15. Självinsikt. Övning i att bekänna och dela tillkortakommanden kamouflerar träning i självupptagenhet.
16. De utan självinsikt har gjort sig förtjänta av att mobbas och förtalas. "Det kan väl inte vara mobbning när de faktiskt gör så!" Förtal och [skamning](#) självrättfärdigas av att "det är ju sant".
17. Offergöra. Träna på att prata om andra som offer. Träna på att tycka synd om. Fokusera på utsatthet eller utanförskap istället för på förtrycktas motstånd.
18. Producera svenskhet. Träna på att beteckna mångfald, tolerans, [hbtq](#) som den [goda svenskheten](#). Som skiljer sig från de oupplystas fördomar. Arbetarklass, flyktingar, tredje världen görs till medelklassens upplysningsprojekt.

Per Herngren

16 april 2019, version 0.1.1

Referens

Per Herngrens texter om [vetenskap och teori kring konflikthantering](#)

Leva enkelt - individuell återvändsgränd

Miljöaktivisten Derrick Jensen kritiserar individualistiska lösningar på klimathot vilket har lett till omskakande debatt i USA. Först tar jag upp Jensens politiska argument, sedan hans matematiska uträkningar som visar att ifall alla individer (100%) lydde Al Gores och andras individuella råd så skulle effekten bara bli marginell. Alla citat är från Jensens artikel "Forget shorter showers Why personal change does not equal political change".

Klimatrörelser lägger bördan på individen för att slippa hota makt

Jensen visar att vi har skapat oss två världsbilder som motsäger varandra. Den ena är historisk. Den andra handlar om hur vi idag ska förändra världen. Historiskt förklarar knappt någon politiska förändringar och revolutioner med att de skulle ha berott på individens livsstil. Så hur kan historien suddas ut när vi föreställer oss politisk förändring idag?

"Would any ... person think dumpster diving would have stopped Hitler, or that composting would have end slavery"? "Then why no, with all the world at stake, do so many people retreat into these entirely personal "solutions".[1]

Jensen analyserar hur Al Gores film En obekväm sanning från 2006 lägger hela bördan på individen. Inga förslag i filmen hotar maktordningar.

"An Inconvenient truth helped raise consciousness about global warming. but did you notice that all of the solutions presented had to do with personal consumption - changing light bulbs ... and has nothing to do with shifting

power away from corporations, or stopping the growth economy that is destroying the planet?”

Makttekniker i klimatarbetet

Flera olika makttekniker används för att få oss fast i individuella lösningar. En är att vi ges flera valmöjligheter, men vad vi än väljer så förlorar vi i slutändan. Men vi känner oss ändå tvingade att välja. Vi vill så gärna göra något. Att inte välja skulle kännas som ett svek.

“I think part of it is that we’re in a double bind. A double bind is where you’re given multiple options, but no matter what option you choose, you lose, and withdrawal is not an option.”

Den andra makttekniken är att lasta hela den politiska skulden på individen. Klimathotet används för att tynga ner individen istället för att skapa gemensamma möjligheter till befrielse. Denna maktteknik lägger också skulden på de som inte har så mycket resurser eller makt. De som har tillgång till enorma resurser via stat eller företag osynliggörs.

“The second problem – and this is another big one – is that it incorrectly assigns blame to the individual (and most especially to individuals who are particularly powerless) instead of to those who actually wield power”.

Skuldbelägga individen bygger på myter

Två myter används för att tränga in oss i politisk individualism. 1) Att var och en av oss skulle ha orsakat klimathotet. 2) Att vi därför också är lösningen.

“The whole individualist what-you-can-do-to-save-the-earth guilt trip is a myth. We, as individuals, are not creating the crises, and we can’t solve them.”

Aktivistens roll är inte att bli duktig, leva klimatsmart med gott samvete, utan att konfrontera och montera ner system som hotar liv och vår jord: “the role of an activist is not to navigate systems of oppressive power with as much integrity as possible, but rather to confront and take down those systems.”

Inte ens alla individer skulle vara lösning - statistik

Jensen tar upp några uträkningar som visar att ifall alla, hundra procent, följde Al Gores, eller andras, individualistiska klimatråd, så skulle resultatet bara bli marginellt. Individuell konsumtion är bara en liten del av konsumtionen.

“For the past 15 years the story has been the same every year: individual consumption – residential, by private car, and so on – is never more than about a quarter of all consumption: the vast majority is commercial, industrial, corporate, by agribusiness, ... government ... military. So even if we all took up cycling and wood stoves it would have a negligible impact on energy use, global warming and atmospheric pollution.”

Även våra hushållssopor står för bara en marginell del av alla sopor. “Municipal waste accounts for only 3 percent of total waste production in the United States.”

Jensen betonar att det mycket väl kan vara viktigt att leva enkelt av andra skäl än att det skulle vara politiskt effektivt, eller att det skulle påverka klimatet. Det skulle ju kunna ge oss tid att organisera motstånd. Kronofogden skulle inte bli något hot. Risken för att förlora jobbet skulle inte göra oss lydiga. Lån-till-bank slaveri skulle inte styra våra liv.

“I am not saying we shouldn't live simply. I live reasonably simply myself, but I don't pretend that not buying much (or not driving much, or not having kids) is a powerful political act, or that it's deeply revolutionary. It's not. Personal change doesn't equal social change.”

Per Herngren

2013-03-07, version 0.1

Dela gärna statistik nedan som antingen stärker eller motbevisar Derrick Jensens resonemang.

Referens

Derrick Jensen, Forget shorter showers Why personal change does not equal political change, *Orion Magazine*, 2009.

Fotnot

[1] Derrick Jensen, Forget shorter showers Why personal change does not equal political change, *Orion Magazine*, 2009.

”Medvetandegöra” skapar klass - Ulrika Dahl

Queer, hacktivism och ickevåldsträning experimenterar, finslipar och tränar snarare än medvetandegör. Politisk förändring prövar, testar och finslipar detaljer. Finslipande och träning riktar sig mot samarbete, mot hur gemenskaper, saker och kroppsdelar fungerar ihop.

Detta skiljer sig från den mer dominerande föreställningen att förändring handlar om hur individen först blir medveten och sedan agerar. Övningar, workshops och föredrag som är tänkta att göra oss medvetna är dock lika mycket handling som andra handlingar. Medvetande och samtal föregår inte handling.

Medvetandegörande är handlingar som riktar oss mot upplysning. Mot individuell insikt. Och mot upplevelse.

Medvetandegörande riktar oss mot medvetandet. På så sätt produceras en subjektiv värld. Subjektivitet blir då också medelklassens självbild. Medvetandegörande producerar individualism snarare än politisk förändring.

I Ulrika Dahls femme-inistiska kritik av den ”djupa”, ”insiktsfulla” aktivismen analyseras medvetandehöjande som produktion av individualism och medelklass.

”I åtminstone tre decennier har västerländsk feminism byggt ... erfarenhetsutbyten, studier och medvetandehöjande diskussioner för att nå ”insikt” om att våra egna erfarenheter är unika och lika de flestas. Det är en ”metod” som är stärkande men som samtidigt heller inte skiljer sig från, utan

bygger på, samma intellektuella arv som alla andra radikalindividualistiska självhjälpstraditioner som hört medelklassens förverkligande och subjektstillblivande till.”[1]

Per Herngren

2014-06-18, version 0.1.1

Referens

Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014

Per Herngren, [Börja inte med dig själv](#), 2009.

Per Herngren, [Självhjälpsrörelsen – Jonas Aspelin](#), 2008.

Fotnot

[1] Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014, s 77.

Feministisk geografi

I ”Intersektionella rumsligheter”, publicerad i *Tidskrift för Genusvetenskap*, tar Irene Molina upp ny spännande forskning som visar hur sexism, rum, land, nation och rasism flätas ihop till kraftfulla makttekniker. ”Hemmet” och bilden av hemmet används för att separera och ta kontroll över folk.

Den utpekade separationen mellan invandrare och svenskar, eller mellan rika och fattiga handlar, enligt Irene Molina, inte om marknadens naturliga kraft, eller om invandrarnas eller arbetarklassens ovilja att integreras. Det handlar om de ”mäktigas medvetna avsikt att” slippa ”oönskad närhet.” (s 17)

Vad är det för närhet medelklassen istället skulle vilja ha? Är det till det vackra, det trygga, det mysiga, det fridfulla, det trevliga, det självtröstande?

Främst är det nog till varandra, det är med varandra de trivs. Det är tillsammans de kan hålla undan de oönskade, de som stjälar energi, de som ställer krav, de som är annorlunda på fel sätt. Det är tillsammans de mäktiga blir mäktiga.

Nedan är några intressanta analyser från Irene Molinas artikel.

Hem och nation flätas ihop

Molina visar hur hem, landområde och nationalstat föses ihop och blir starka metaforer och myter. Resultatet blir en sorts upplevd container som vi antas befinna oss inuti. Geografer och kulturdebattörer gör nationen till en del av landskapet och området. Hemmet sammanflätas med myten om ett gemensamt ursprung. Svenskheten personifieras i den blonda eller blåögda. Nationalism, rasism och sexism får ett nära "beroendeförhållande som artikuleras territoriellt och som använder sig av kultur som förenande faktor för folk". (s 13) Grunden lades tidigt i folkhemsbygget, eller i föreställningen av nationen som en kvinna.

Det här återskapas även inom arbetslivet genom "de uttalade kraven på specifikt svensk kulturell kompetens". (s 13)

Förorterna kolonialiseras

Mentala "nationella gränsdragningar uttrycks ständigt vid vardagsfrågor som var kommer du ifrån? Eller längtar du hem?" (s 15) Eller skulle du vilja återvända? "Hemmet blir för en stor del av medborgarna i Sverige således en utopi, en plats som inte finns eller som bara kan finnas långt borta i rum och i tid. Invandrarskap blir på detta sätt synonymt med hemlöshet."

I massmediers bild av förorter förvandlas dessa till "annorlunda, till andra platser", de avsvenskas och placeras i periferin eller utanför det mytiska "Samhället".

Förorterna pekas av forskare, politiker och media ut som problemområden, utsatta områden eller segregerade områden. De tillhör inte nationen Sverige. De "tillhör forna tider, avlägsna och främmande rum. Denna kolonialistiska exercis av att stigmatisera, separera och relegera människor och platser verkar genom många, mer eller mindre, subtila mekanismer." Många traditionella

koloniala makttekniker brukas för att skildra förorten som exotisk, kulturell, etnisk, problemladdad, farlig.

På sjuttiotalet presenterades svenskarna i förorten som offer, som arbetslösa, som utslagna. Idag förknippas invandrarna som "själva problemet". (s16) De är både orsak och effekt för segregation, arbetslöshet och andra problem.

I debatt om segregation, hemlöshet och exkludering "är det ofta de exkluderade människorna och deras bostadsområden som stått i fokus. De kallas för utsatta, svaga och missgynnade vilket kan ge sken att det som står i centrum är exkluderande processer. Men den bestående tystnaden om de högt satta, de starka och de gynnade talar om att dessa underordnade och konstruerade kategorier får stå för både orsak, och effekt av sin underordnade situation". (s 11)

Sexism & rasism

Livet i förorten skildras genom sexistiska och rasistiska framställningar. "Männen sexualiseras" som "potentiella våldtäktsmän eller patriarkala familjehuvud" som förbjuder barnens kärlek. (s 17)

Kvinnorna beskrivs som "passiva och förtryckta" eller som sexuellt utmanande. Ibland målas kvinnorna ut som okunniga och språksvaga.

Förortsbon framställs som ständigt varande "på väg in i samhället, på väg att integreras". De görs till nomader. Själva förorten skildras som feodal, patriarkal eller mer traditionell än "riktiga" svenska platser. Två makttekniker, att göra människor rumslösa och tidlösa, vävs ihop.

Land och rumslighet är inte en container

Irene Molina visar att forskningen har gjort upp med gamla myter om rum och land. "De senaste femtio årens teoretiska arbeten har inneburit att rummet inte längre uppfattas som blott en kontext eller en container där mänsklig aktivitet äger rum. Idag är det Lefebvrianska bemärkelsen, nämligen rummet som socialt producerat ... och rytmisk i sin dynamism, ständiga rörelse och föränderlighet som dominerar." (s 11)

Men forskningen (åter)skapar fortfarande makt. Enligt Irene Molina finns en

tendens att observera och beskriva mönster och vad som händer utan att "utforska de maktförhållanden som skapar den ojämlika staden eller det orättvisa boendet. Detta bidrar till en reproduktion av sådana maktförhållanden." (s 11)

Per Herngren

2007-11-22, version 0.1

Referens

Irene Molina, Intersektionella rumsligheter, *Tidskrift för Genusvetenskap*, nr 3, 2007.

Trygghet dras mot vithet och medelklass

Trygghet växer alltmer fram som huvudsakligt värde för gemenskapen. Trygghet gör sig till riktmärke. Den blir rättesnöre för hur grupper och samlingar organiseras. Ifall en grupp verkligen uppnår full trygghet så har några fått lida för det: de har blivit bortstötta eller så har de fått underordna sig.

Trygghet som det väsentliga värdet för en grupp sätter fart på olika maktdynamiker, vilka dock sällan är avsiktliga:

1. Gemenskapen avlägsnar sig från det osäkra och otrygga istället för att leva sårbarhet.
2. Gemenskapen drar sig undan från de kritiska, jobbiga, avvikande och störande.
3. Gemenskapen gör sig alltmer vit, medelklass, normal och åldersseparatistisk. Tryggheten drar sig mot likhet.
4. Gemenskapen drar sig undan från ickevåld, från ickevåld som faktiskt berör våld, från ickevåld som går in i förtryck för att sårbart ingripa.

5. Trygghet tränger alltmer undan andra värden som jämlikhet och demokrati, kamp och motstånd, befrielse och civil olydnad.
6. Trygghet upplever maktingripande som hot mot tryggheten. Upprättelse upplevs som konfliktskapande. Att konfrontera makt uppfattas som själva konflikten.
7. Bevarande av ordning och bevarande av det normala (igenkännande) blir alltmer det som skapar trygghet i gemenskap.
8. Samhällsomvandling ersätts med att få ordning på ordningen, att se till att alla är trygga i ordningen.
9. Trygghet får alltmer funktionen av fängelse. Ett fängelse vi känner oss trygga i. Ett fängelse vi längtar till. Murar av trygghet skymmer andra möjliga ordningar och samhällen.

Ibland behöver vi trygghet. Trygghet ska inte avfärdas. Men när trygghet sätts i centrum blir den ett effektivt maktmedel. Sårbarhet är del av omsorg och samhällsomvandling. Att bejaka vårt beroende av varandras omsorg gör det möjligt att leva tillsammans. Att bejaka vårt beroende av att andra ingriper vid förtryck och våld gör det möjligt att leva sårbart bortom säkra och skyddade medelklassområden.

Per Herngren

2014 10 22, version 0.3

Referens

Judith Butler, *Krigets ramar – När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009.

Per Herngren, [Trygga rum & triggervarning: Halberstam](#), 2015.

Per Herngren, [Sårbar förutsättning för politik: Judith Butler](#), 2011

Per Herngren, [Prekaritet gör ingripande nödvändigt: Butler](#), 2011.

Per Herngren, [Lycka som maktteknik: Sara Ahmed](#), 2013.

Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010.

Gentrifiering - radikala tränger bort underklass

Gentry betyder fint folk. Ruth Glass myntade begreppet gentrifiering 1964 då hon i England forskade i sociologi. Tidigare hade hon flytt nazityskland.

När radikal medelklass flyttar in i "lågstatus" eller "fattiga" områden startar de ibland förfiningsaktiviteter. Progressiv konst, stadsodling och häftig design sätter igång processer som lockar investerare, bostadsbolag och lokalstaten att göra området finare, trivsammare och mer accepterat bland fint folk.

Fint folk (gentry) flyttar in och hyrorna höjs. De höjda hyrorna tränger sedan undan arbetarklass, bidragstagare, missbrukare, arbetslösa och de som nyligen invandrat från annat land. Deras nätverk och gemenskaper i området slås sönder. Även radikala aktivister, kollektiv och konstnärer som från början satte igång processen att göra området "inne" börjar trängas undan. Ett tidigare heterogent område blir med denna process ett mer homogent och segregat medelklassområde. Detta kallas gentrifiering.

Ett sätt att motverka gentrifiering är att börja demokratisera och ta över området istället för att börja med att göra området finare, mysigare och mer "kulturellt". Demokratiseringar i ett område tränger undan ägande och andra maktordningar. Ersätta och tränga undan (displace) är antagligen politiskt effektivare än att försöka påverka de som man tror "styr". Med gentrifiering möjliggör Ruth Glass en annan teori om förändring än föreställningen om "styrande". Politik är att trängas. Makt och motstånd trängs med varandra.

Per Herngren

2012 07 26, version 0.2.1

Referens

Ruth Glass, *London; Aspects of Change*, Edit. by the Centre for Urban Studies' London, MacGibbon & Kee, 1964.

Tack till Anders Westerström och Robert Anderssons föredrag på Krokstrandsfestivalen 2012 07 26. Jag publicerar denna text via två

hopkopplade mobiler tio minuter innan föredraget är klart, så se den inte som ett fullständigt referat.

Snällhet skapar klyftor

Jag är uppväxt, och bor fortfarande, i Hammarkullen där vi har ett transkulturellt, lokalt samhälle med boende från över hundra folk samt en blandning av boende från under- till överklass. Akademiker från Argentina träffar och umgås med arbetslösa från Sverige eller företagsledare från Libanon. Prinsar från Centralafrika träffar fattiga och rika från Sydkorea och Chile. Före detta fångar och kvinnor som levt under slaveri studerar tillsammans. Detta överskridande av identiteter tränar oss att uppskatta likheter och olikheter.

Själv har jag därför reagerat när jag hamnat i grupper med ett radikalt snällhetsideal. Detta enhetliga ideal uppstår inte bara i vissa svenska medelklassmiljöer utan man kan stöta på det i exempelvis delar av persisk överklass, och ännu vanligare är det i delar av nordamerikansk medelklass. Men kultur är aldrig en mängd. Kultur är aldrig enhetligt. Som alla andra kulturer överskrider snällhetsidealet en uppdelning i folk och klass.

Snällhet som identitetspolitik

Det radikala snällhetskravet kan ändå förstås som ett ideal i delar av medelklassen. Medelklass identifierar sig som civiliserade och snälla. Idealet kan i sin tur förstärkas i kyrkor och folkrörelser. Dessa blir en del i produktionen av medelklass.

Jag menar att snällhetsidealet skapar åtminstone två hot mot ett solidariskt och jämlikt samhälle.

1. En konsekvent snällhets-fostran hindrar både barn och vuxna att träna och utveckla verktyg för att hantera konflikter. Om gräl, utskällningar, höjda

Välkommen
på [intensivkurs i civillkurage](#)

röster är uteslutet får vi bara två verktyg kvar: Baktaleri utan konfrontation. Och att dra sig undan från den som är jobbig.

Den som inte kan kontrollera och hålla sig lågmäld blir utfrusen. I snälla grupper drar man sig undan snarare än knuffar ut. Därför blir utfrysningen svår att upptäcka.

Det här innebär inte bara att enstaka individer utesluts från gemenskapen. Hela grupper blir uteslutna. De som kommer från folk eller klasser där gräl eller högljudd argumentation är vanligare, och även uppmuntras, utesluts ur den snälla självkontrollerande delen av medelklassen. Därmed riskerar vi att få en av de effektivaste klassbarriärerna sedan adeln tappade sin dominanta ställning. Barriären får dessutom kulturrasistiska konsekvenser. Den skapar skillnader, gränser och murar gentemot andra folkslag.

2. Ett barn som inte får någon respons utvecklar asociala beteenden. Det hindras från att lära sig gemenskapens färdigheter. Om ett barn aldrig möter motstånd: höjda röster, ilska eller starka känslouttryck riskerar det att hindras i sin sociala utveckling och mognad. Thomas Ziehe, professor i sociologi visade under en föreläsning 18 november 2004 hur alltför många barn och elever går in i självvärldar. Självvärldarna behöver inte vara barnets privata värld. Det kan vara små eller stora gemenskaper kring intressen eller studier. Men i självvärlden får man svårt att upptäcka och förstå det som är främmande, det som är utanför självvärlden.

Ziehes förklaring är att dessa barn och elever har vuxna runt omkring sig som sedan sextioåttio klarat av upproret mot auktoriteter. Barnen är inte vana vid att vuxna i omgivningen höjer rösten eller skäller på dem. Barnen möter inget motstånd. Då kan de inte heller själva göra motstånd eller uppror.

Dagens ideal av supersjälvkontroll och snällhet kan göra att delar av medelklassen lever i sociala bubblor. Om enda tekniken att hantera ilska och

[och konfliktingripande!](#)

Eller beställ [kurs till er organisation.](#)

Hur bryter vi tystnadskultur och konflikträdsla?

Hur gör vi konflikter mer kreativa?

Och hur ingriper vi mot dominans och härskartekniker?

upprördhet – egen eller andras – blir att dra sig undan riskerar vi att inom några år närma oss ett apartheidssystem som inte styrs av tullar, nationsgränser, lagar eller regler. Det styrs istället av inlärd färdigheter och beteenden, det styr med a-sociala dispositioner.

Hur en gemenskap klarar konflikter eller bråk handlar inte om attityder och goda tankar. Det handlar om lång vana och träning. Tekniker och metoder för att ingripa och hantera konflikter, makt eller dominans bör därför bli återkommande inslag i skolschemat, på yrkesutbildningar och på fackliga kurser.

Per Herngren

2004-07-06, vers 0.2.1

Klimatångest som passiviseringsteknik

Ilcka, affekt och längtan drar i oss. De kan få oss att vända oss till varandra. De kan få oss att rikta oss mot något. De kan få oss att tillsammans tränga undan och ersätta kapitalism, förtryck och destruktivitet. De kan få oss att bygga solidariska samhällen.

Ångest får oss däremot att vända oss mot oss själva. Ångest får kroppen att attackera sig själv. Flera vänner berättar att de upplever klimatångest när de reser och konsumerar. Klimatångest lägger den politiska bördan på individen vilket gör hen handlingsförlamad. En sådan maktdynamik uppkommer genom flera steg (vilka kan komma i olika ordningar).

Ångest som maktdynamik

1. Belasta individen med eget individuellt ansvar för politiska hot eller förtryck.

2. Överös hen med tips, förmaningar och information.
3. Upprepade försök av enskilda att förverkliga en omöjlighet skapar ångest.
4. Ångesten attackerar kroppen och gör den orkeslös.
5. Ångesten blir introvert eller moralistisk och gör det svårt att tillsammans bygga konstruktiv, politisk gemenskap.
6. Det omöjliga med politisk individualism gör att den inverteras och skapar nya paradoxer: Någon "mäktig" pekas ut som den som borde ..., som den egentliga aktören: ledaren, chefen, FN eller regeringen.
7. Gemenskap, samhällsbyggen och långsiktigt organiserade ersätts med individuellt deltagande i manifestationer och massaktioner.
8. Den gamla drömmen om att den gode kungen kommer att lyssna bara budskapet når fram skapar ny ångest.

Per Herngren

2013 06 16, version 0.1.2

Kropp

Jag använder ordet kropp för att beteckna trasslet: kropp, själ, ande, identifieringar, riktningar, läggningar och placeringar.

Aktör i klimatångest

Ångesten kan vara aktör i ångestdynamiken ovan. Och den som har ångest kan vara aktör. Eller den som kommer med tips om att leva bättre. Själva tipset kan bli aktör och börja hoppa runt. Mediet som sprider information kan vara aktör och dra ångest till sig.

Referens

Derrick Jensen, Forget shorter showers Why personal change does not equal political change, *Orion Magazine*, 2009.

Per Herngren, [Glöm att leva klimatsmart](#), 2013.

Befriande eller liberalt ickevåld: Gandhi

Mohandas Gandhi förverkligade ett befriande ickevåld. Han och många andra experimenterade med jämlika ickevåldssamhällen som [ashrams](#). De utvecklade nya befriande praktiker som [satyagraha](#) och [ickevåldsträning](#). De ingrep i förtryck och våld genom civil olydnad.

Här i nord och väst fortsätter olika grupper att utveckla [Gandhis](#) befriande ickevåld. Kvinnofredslägren i USA och England under åttio- och nittioalet är tydliga exempel. Ett annat exempel är de anarkistiska [Catholic Worker](#) kommuniteterna runt om i världen som både ger husrum till flyktingar och hemlösa och som samtidigt använder civil olydnad för att ta bort orsakerna till flykt och hemlöshet.

Liberalt och individualistiskt ickevåld

Gandhis ickevåld är befrielse, men minst lika vanligt, kanske ännu vanligare, är att i nord omvandla ickevåld till en form av liberalism. Det liberala ickevåldet fokuserar gärna på individen; på individuella livsstilar och attityder; på tolerant mångfald. Ickeavåldet förvandlas i den här traditionen från politisk befrielse till verktyg för personlig utveckling. Bördan med våld och förtryck läggs på individen istället för på gemenskapen.

Gandhis olydiga ickevåld möter motstånd. Motstånd möter motstånd. Det innebär fängelse, förföljelse och lidande för deltagarna. Civil olydnad är mycket en kamp mot rädslan för att bli bestraffad, rädslan för de hot som gör oss lydiga. Att göra sig sårbar är hur ickevåld ingriper i makt och förtryck. Idag utvecklar queerfeminister som Judith Butler [sårbarhetspolitik](#) som ligger nära Gandhis ickevåld.

Individen själv blir huvudperson

Istället för att göra sig sårbar och riskera lidande blir det liberala ickevåld snarare stimulerande. Det blir ytterligare ett sätt att ladda batterierna. Detta genomförs med hjälp av bland annat Aha!-övningar, värderingsövningar och tankeväckande föredrag.

Individen, individens livsstil, individens medvetande och individens rättigheter blir huvudpersoner i det liberala ickevåldet. Lite motsägelsefullt görs gärna individen samtidigt till åhörare, publik och mottagare genom karismatiska föredrag och utskick. "Det är viktigt att individen blir medveten om maktproblemen i världen." Bara individen blir medveten så befrias världen.

Det liberala ickevåldet gör oss till atomer. Det brukar jag kalla *politisk individualism*. Men atomisering är kanske ett bättre begrepp faktiskt. Politisk individualism blir antipolitik ifall vi förstår politik som gemensamma beslut och lösningar.

Politisk individualism, liberalt ickevåld, belastar individen med det vi istället borde lösa tillsammans.

Per Herngren

2013 09 19, version 0.1.1

Utkast för boken [Mode & Motstånd](#) av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen 2016).

Trygga rum & triggervarning: Halberstam

Queerfeministen, transaktivisten och professorn Jack Halberstam kritiserar en aktivistkultur av trygga rum och triggervarning. Triggervarningar är kravet att i förväg varna för det som kan uppfattas stötande, upprörande, eller göra någon illa berörd och få den att må dåligt. Det kan exempelvis vara berättelser av krigsoffer eller maktkritiska exempel på rasism, sexism och förtryck.

Halberstam föreslår en politisk aktivism med omsorg om varandra utan att producera en ömtålighetskultur som tränger undan samarbete och motstånd. Han ger inga konkreta förslag, men som avslutning tar jag kort upp hur feministiska mötestekniker har möjlighet att organisera omsorgstrukturer som ingriper vid behov utan att skapa trygga rum som tränger bort de opassande.

Angående pronomen "han" och "hon" på Halberstam se Bilaga 1 nedan.

Ömtålighet i produktion av kön och klass

Historiskt har ömtålighet länge använts i produktion av kön och klass. Känsliga män och kvinnor i adeln skyddades med vallgravar, vakter och murar mot den okänsliga och vulgära pöbeln som invandrade från landsorten och trängde sig på. Känslighet var en stil som adeln använde för att kokettera, få uppmärksamhet.

När borgarklassen växte fram pekades kvinnor ut som hysteriska och överkänsliga. En fin kvinna hölls enligt en schablon inlåst i lägenheten för att brodera och lära sig spela piano. Så sent som 1890 i Stockholm tilläts borgarkvinnor ofta inte att gå själva till affären och handla. De kunde dock få tillåtelse att gå till brödbutiken som låg i samma hus.

Idag sätter bostadsbolag in portlås på ytterdörrar. Runt vissa medelklassområden byggs murar. Nationsgränser bevakas allt hårdare för att skydda den rika världen från fattiga och oupplysta.

Halberstam berättar om när hon i slutet på sjuttioalet gick med i lesbiska och feministiska grupper. I de sammanhang hon blev aktiv hade det byggts upp en liberal ömtålighetskultur som periodvis trängde undan kamp mot krig, könsordningar, klass, rasism och förtryck.

"I remember coming out in the 1970s and 1980s ... Hardly an event would go by back then without someone feeling violated, hurt, traumatized by someone's poorly phrased question, another person's bad word choice or even just the hint of perfume in the room." [1]

Halberstam analyserar se-hur-sårad-jag-blir-diskursen som en maktteknik övertagen från vita överklassdamer vilka kamouflerade könsordningar och maktstrukturer genom att kokettera som enskilda offer, vilket givetvis inte ska förväxlas med att enskilda faktiskt kunde vara offer.

Från offer till maktstruktur

Halberstam minns hur ömtålighets- och offerdiskursen trängdes undan på nittioalet av en politisk kamp och maktanalys som mer effektivt bröt ras- och klassgränser.

"Political times change and as the 1980s gave way to the 1990s, as weepy white lady feminism gave way to reveal a multi-racial, poststructuralist, intersectional feminism of much longer provenance, people began to laugh, loosened up, people got over themselves and began to talk and recognize that the enemy was not among us but embedded within new, rapacious economic systems." [2]

I och med detta kunde det liberala fokuset på individen och individuella lösningar brytas. Det öppnade upp för koalitioner och samarbete mellan olika och oliktankande: "it seemed as if we had given up wounded selves for new formulations of multitudes, collectivities, collaborations, and projects less centered upon individuals and their woes." [3]

Ömtålighetens återkomst

Efter 11 september 2001 har dock ett allt större fokus på säkerhet, säkerhetszoner, trygghet och skydd återinfört liberal individualism i många rörelser. Bland aktivister skapas regimer av trygga områden och trygga rum. "But also we might consider how demands for safety in the US all too often

come at the expense of others within a security regime.”[4]

Att inför gruppen berätta att en känner sig sårad omvandlas till en identitetsmarkör som, enligt Halberstam, rumsligt sorterar och kontrollerar människor: ”re-emergence of a rhetoric of harm and trauma that casts all social difference in terms of hurt feelings and that divides up politically allied subjects into hierarchies of woundedness.”[5]

Queer sårbarhet

Ifall jag begriper honom rätt skiljer Halberstam på en kreativ sårbarhet där transkvinnor eller andra queerar en gemenskap gentemot en ömtålighetskultur som dominerar och kontrollerar politiska möten.

Sårbarhet är effektivt för att queera och bejaka vår ömtålighet och otrygghet med varandra. Det gör att rummet öppnas upp. Fler får plats.

Trygga-rum-ömtåligheten börjar istället tränga bort de som inte passar in. Den tränger undan de opassande.

”These hardship competitions, but without the humor, are set pieces among the triggered generation and indeed, I rarely go to a conference, festival or gathering anymore without a protest erupting about a mode of representation that triggered someone somewhere.”[6]

Politisk individualism

Liberalism ersätter en del av det gemensamma, det politiska, med individualism. Förändring blir upp till den enskilde.

Flera maktmetoder används för att tränga undan det gemensamma som gemensam angelägenhet. Exempelvis kan man (bort)förklara makt och orättvisor med:

1. individens gener (populariserad hjärnforskning)
2. familjen (belasta, skuldbelägga)
3. individens vilja eller avsaknad av vilja (det är upp till individen)
4. psykologiska förklaringar

Halberstam tar speciellt upp psykologiska förklaringar där "neoliberalism precisely goes to work by psychologizing political difference, individualizing structural exclusions and mystifying political change, some recent activists seem to have equated social activism with descriptive statements about individual harm and psychic pain." [7]

I och med betoningen på säkra zoner, trygga rum, vakter och militär hamnar liberalismen i en motsägelse där individen själv blir ansvarig för det som händer hen och samtidigt behöver skyddas.

Trygga rum, gentrifiering och militarisering

När radikala grupper bygger upp trygga rum hamnar detta i resonans (ömsesidig förstärkning) med låsta ytterportar, vakter, övervakning, gentrifiering och säkra bostadsområden: "the safe space agenda has worked in tandem with urban initiatives to increase the policing of poor neighborhoods and the gentrification of others." [8]

Det uppstår dessutom resonanser mellan trygga rum och militariserade säkerhetsregimer, visar Halberstam: "as LGBT communities make 'safety' into a top priority (and that during an era of militaristic investment in security regimes) and ground their quest for safety in competitive narratives about trauma, the fight against aggressive new forms of exploitation, global capitalism and corrupt political systems falls by the way side." [9]

De makt- och bestraffningstekniker som används för att producera trygga rum hamnar i resonans med liberalismens rop på högre straff för de som hotar oss: "we enact punishments on one another and stalk away from projects that should unite us, and huddle in small groups feeling erotically bonded through our self-righteousness." [10]

Ömtålighetsretorik saboterar koalitioner

Känslighets-retoriken saboterar snabbt koalitioner och samarbete som under lång tid byggts upp av feminister, queeraktivister, transaktivister och andra grupper: "we seem to be rapidly losing all sense of perspective and instead of building alliances, we are dismantling hard fought for coalitions." [11]

Precis som Judith Butler menar Halberstam att allianser och koalitioner bygger

på olikhet och osäkerhet snarare än likhet och säkerhet. Det var en viktig poäng när queer förvandlades till politiskt begrepp. Queer bröt med idealet om likhet. Queer öppnade upp för koalitioner mellan olika snarare än att skapa politik för likar:

"Once upon a time, the appellation 'queer' named an opposition to identity politics, a commitment to coalition, a vision of alternative worlds. Now it has become a weak umbrella term for a confederation of identitarian concerns." [12]

Halberstam förstår att hans kritik kan uppfattas som pessimism. "Is this the way the world ends? When groups that share common cause, utopian dreams and a joined mission find fault with each other instead of tearing down the banks and the bankers, the politicians and the parliaments, the university presidents and the CEOs?" [13]

Hans kritik är kraftfull men istället för att pendla mellan melankolisk pessimism och "success stories" efterlyser han en radikaliserings där vi tillsammans krossar maktstrukturer.

"Let's call an end to the finger snapping moralism, let's question contemporary desires for immediately consumable messages of progress, development and access" [14]

Trygga rum tränger undan effektiv behandling

Halberstam kämpar för att människor och aktivister med olika behov ska kunna lyssna på varandra utan att konstruera trygga rum. Utan att hägna in säkra områden. Utan att stänga ute de opassande: "how important it is to find ways to communicate our needs without shouting each other down." [15]

Psykologiska behov behöver hanteras omsorgsfullt och ibland professionellt. Trygga rum som politisk strategi riskerar dock, enligt Halberstam, att motverka professionell psykologisk behandling av skador från krig, tortyr, misshandel och våldtäkter.

"There are complex discourses on trauma readily available as a consequence of decades of work on memory, political violence and abuse. This work has offered us multiple theories of the ways in which a charged memory of pain, abuse, torture or imprisonment can be reignited by situations or associations that

cause long buried memories to flood back into the body with unpredictable results. But all of this work has been pushed aside in the recent wave of the politics of the aggrieved.”[16]

Säkerhet och skydd blir ett politiskt mål i sig. Detta mål hindrar processer där konfrontationer och 'triggering' är viktig del. "Valéria Souza's excellent blog on 'Triggernometry' charts the history of some of these debates and she situates triggering as an almost necessary part of learning and something that we cannot shield ourselves from but that we should not ignore either.”[17]

Valéria Souza forskar om queer crip theory (miffoteori utifrån funktionshinder och queerfeminism). När jag går till hennes blogg och artikeln "Triggernometry"[18] citerar hon den nordamerikanska psykologhandboken för posttraumatisk stress. Den hävdar att undvikande av rädsla är den främsta orsaken till att posttraumatiska rädslan sitter kvar eller till och med ökar:

"Negative reinforcement of fear through behavioral avoidance is the primary process that is postulated to sustain, and even promote, the maladaptive fear response. Typical behavior avoidance manifested by traumatized individuals includes avoidance of stimuli associated with the traumatized event"[19].

Här gäller det att inte dra amatörpsykologiska slutsatser kring behandlingen av enskilda personer som lider av posttraumatisk stress. Det crip teori-forskaren Valéria Souza hävdar är snarare att trygga rum blir en kvasipsykologi som riskerar att förstärka rädslor och ibland även förvärra sjukdomar som posttraumatisk stress.

Halberstam förklarar kvasipsykologin bakom trigger-rädslan med att den använder plåster och stödförband som metafor för att förstå känslor och psykologi.

"Where once we saw traumatic recall as a set of enigmatic symptoms moving through the body, now people reduce the resurfacing of a painful memory to the catch all term of 'trigger,' imagining that emotional pain is somehow similar to a pulled muscle as something that hurts whenever it is deployed, and as an injury that requires protection.”[20]

Feministiska mötestekniker

Motståndet mot trygga rum behöver inte bli ett bejakande av dominans och okänslighet i storgruppsdiskussioner. Själv menar jag att feministiska mötestekniker utvecklats en rad tekniker för att bjuda in och hantera de opassande istället för att dominera dem eller stöta ut dem.

Funktionärerna i feministiska mötestekniker som mötesunderlättare, maktingripare, stämningsunderlättare och tidsunderlättare är till för att föregripa och ingripa istället för att bestraffa och utesluta deltagare.

Samtal i smågrupper istället för storgrupp har möjlighet att hantera både gruppens behov och enskildas behov på ett effektivare sätt än stormöten. Smågruppsdiskussioner utan funktionerna från feministiska mötestekniker riskerar dock att kapas av en se-vad-sårad-jag-är-retorik.

Feministiska mötestekniker har verktyg som välkomnar de opassande istället för att tränga undan dem. När metoderna finslipas och tränas ordentligt kan de därför fungera som motvikt mot trygga-rum-rörelsen.

Per Herngren

2015-07-21, version 0.1.2

Beställ praktisk [kurs till er organisation om feministiska mötestekniker och att ingripa i härskartekniker](#)

Bilaga 1 Hen, hon, han, det och dom som pronomen

När hon publicerat sin queerfeministiska forskning har Jack Halberstam under perioder använt Judith som förnamn medan han använt Jack i queerkretsar. På senare år har Jack etablerat sig alltmer som namn. Båda namnen används dock fortfarande, vilket han välkomnar. Och han bejaktar att folk använder pronomen som hon, han, det eller dom om honom. "I try not to police any of it. A lot of people call me he, some people call me she, and I let it be a weird mix of things and I'm not trying to control it." [21]

Pluralpronomen som de och dem överskrider (trans) reduceringen av en person till individ (latin odelbar), en som inte delar (med sig av) sig själv. Halberstam

öppnar upp utrymme bortom autenticitet genom att bejaka han, hon och dom, plural och singular.

Istället för att välja antingen han eller hen inspireras jag av Halberstams egna interventioner och använder både han och hon som pronomen på Jack Halberstam. Det ska inte tolkas som att Halberstam menar att hon var autentisk hon under en period för att sedan bli en äkta han under nästa period. Både Judith och Jack för motstånd mot autentiska, fasta identiteter. Bytet från Judith till Jack ska alltså inte läsas som att Halberstam gör en transformering eller könskorrigering utan snarare som ett queerande av kön. Vilket i sin tur inte ska läsas som att han avfärdar eller kritiserar andra som istället använder könskorrigering.

Bilaga 2 Epoker och utvecklingsfällan

Halberstam ber om ursäkt för att han förenklar mångfalden i olika rörelser och tidsåldrar. "Of course, I am flattening out all kinds of historical and cultural variations within multiple histories of feminism, queerness and social movements." [22]

Referens

Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.

Jack Halberstam, [Triggering Me, Triggering You: Making Up Is Hard To Do](#), Bully Bloggers, 2014.

Matthew J. Friedman m fl redaktör, Handbook of PTSD, first edition, Science and Practice Paperback, 2010.

Sinclair Sexsmith, [Jack Halberstam: Queers Create Better Models of Success](#), Lambda Literary, February 1, 2012.

Valéria Souza, 'Triggernometry', 2014.

Fotnot

- [1] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [2] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [3] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [4] Jack Halberstam, [Triggering Me, Triggering You: Making Up Is Hard To Do](#), Bully Bloggers, 2014.
- [5] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [6] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [7] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [8] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [9] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [10] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [11] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [12] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [13] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.

- [14] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [15] Jack Halberstam, [Triggering Me, Triggering You: Making Up Is Hard To Do](#), Bully Bloggers, 2014.
- [16] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [17] Jack Halberstam, [Triggering Me, Triggering You: Making Up Is Hard To Do](#), Bully Bloggers, 2014.
- [18] Valéria Souza, "Triggernometry", 2014, <https://valeriamsouza.wordpress.com/2014/05/21/triggernometry/>
- [19] Matthew J. Friedman m fl redaktör, Handbook of PTSD, first edition, Science and Practice Paperback, 2010.
- [20] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
- [21] Sinclair Sexsmith, [Jack Halberstam: Queers Create Better Models of Success](#), Lamda Literary, February 1, 2012.
- [22] Jack Halberstam, [You Are Triggering me! The Neo-Liberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma](#), Bully Bloggers, 2014.
-

Snällhet och aristokrati i ickevåld

Texter om ickevåld, konflikthantering, samhällsförändring, civil olydnad och plogbillsrörelsen